

Vergemål og selvbestemmelse

Fagleder Vegard Varden

Statsforvalteren i Agder

08.03.2023

Vergemålslovens hovedformål

Ot.prp. nr. 110 (2008-2009), s. 1:

«Det sentrale siktemålet for vergemålslovgivningen er å sikre at interessene til mindreårige og de voksne som ikke kan handle på egenhånd, likevel blir ivaretatt, og at dette skjer med respekt for den enkelte persons verdighet og integritet.»

Frivillighet og samtykke - vergemål

Opprettelse av vergemål krever som utg.pkt uttrykkelig samtykke

Muntlig samtykke aksepteres: Ikke alle er i stand til å avgi skriftlig samtykke

Statsforvalteren skal normalt gjennomføre samtale med aktuell vergehaver før vedtak om vergemål. Dette blant annet for å kartlegge ønsker og behov, og sikre frivillighet.

Dersom personen over noe tid og klart motsetter seg vergemål, uavhengig av samtykkekompetanse, så vil det normalt ikke bli opprettet vergemål.

Justisdepartementets lovavdelings uttalelse om frivillighet og samtykke til vergemål: JDLOV-2018-119.

I vergemål er det vergehavers ønske og vilje som er styrende, uavhengig av om personen har samtykkekompetanse eller ei.

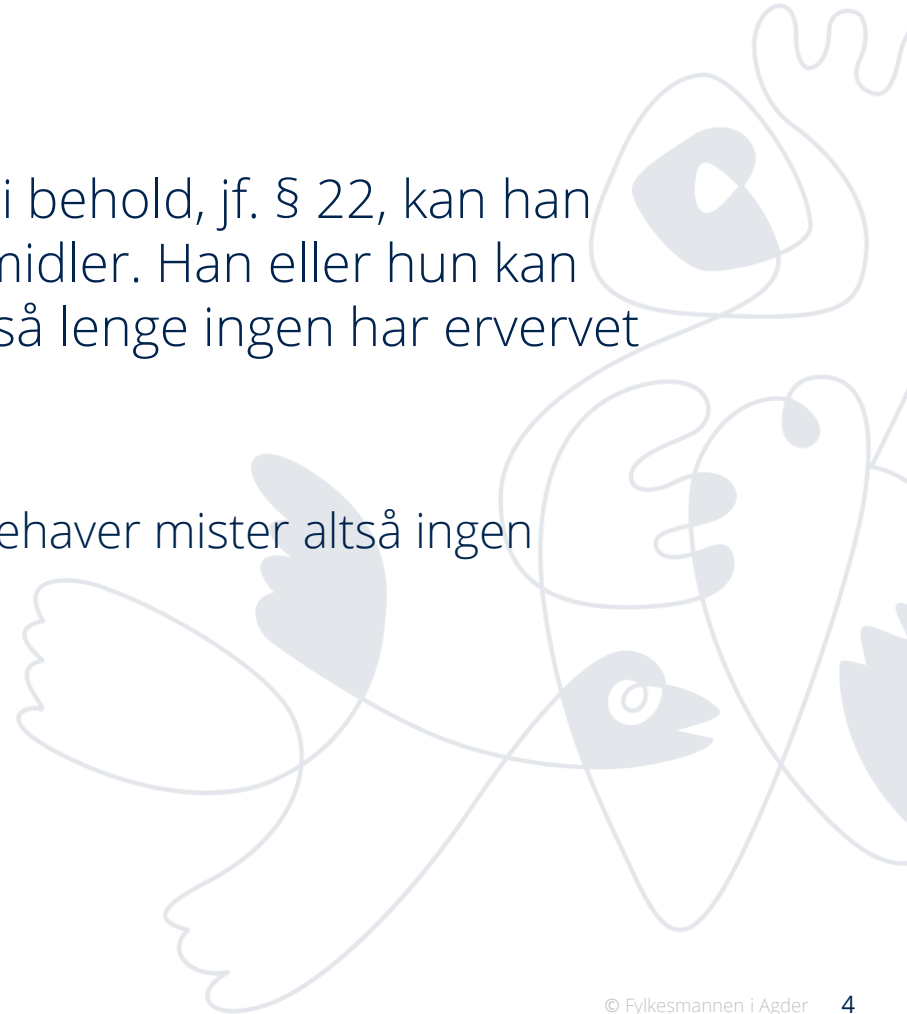

Vergehavers adgang til å disponere på egne vegne

Vergemålsloven § 21 første ledd andre punktum:

«I den utstrekning personen har den rettslige handleevnen i behold, jf. § 22, kan han eller hun selv foreta rettslige handlinger og råde over sine midler. Han eller hun kan også kalle tilbake en disposisjon som er foretatt av vergen, så lenge ingen har ervervet rett etter den».

Vergehaver kan altså som hovedregel handle på egne vegne. Vergehaver mister altså ingen handleevne/handlefrihet ved å ha verge.

Praktisering av mandat i lys av vergehavers ønske/vilje

«§ 33. Vergens plikt til å høre den som er satt under vergemål, mv.

Vergen skal så vidt mulig høre den som er satt under vergemål, før det foretas disposisjoner av større betydning og også når dette ellers fremstår som naturlig.

Er den som er satt under vergemål, ikke fratatt den rettslige handleevnen, kan vergen ikke foreta disposisjonen hvis den som er satt under vergemål, motsetter seg det. Dette gjelder likevel ikke hvis han eller hun ikke er i stand til å forstå hva disposisjonen innebærer. statsforvalteren, eller vergen med statsforvalterens samtykke, kan innhente legeerklæring for å få klargjort om vedkommende er i stand til å forstå hva disposisjonen innebærer» [min utheving]

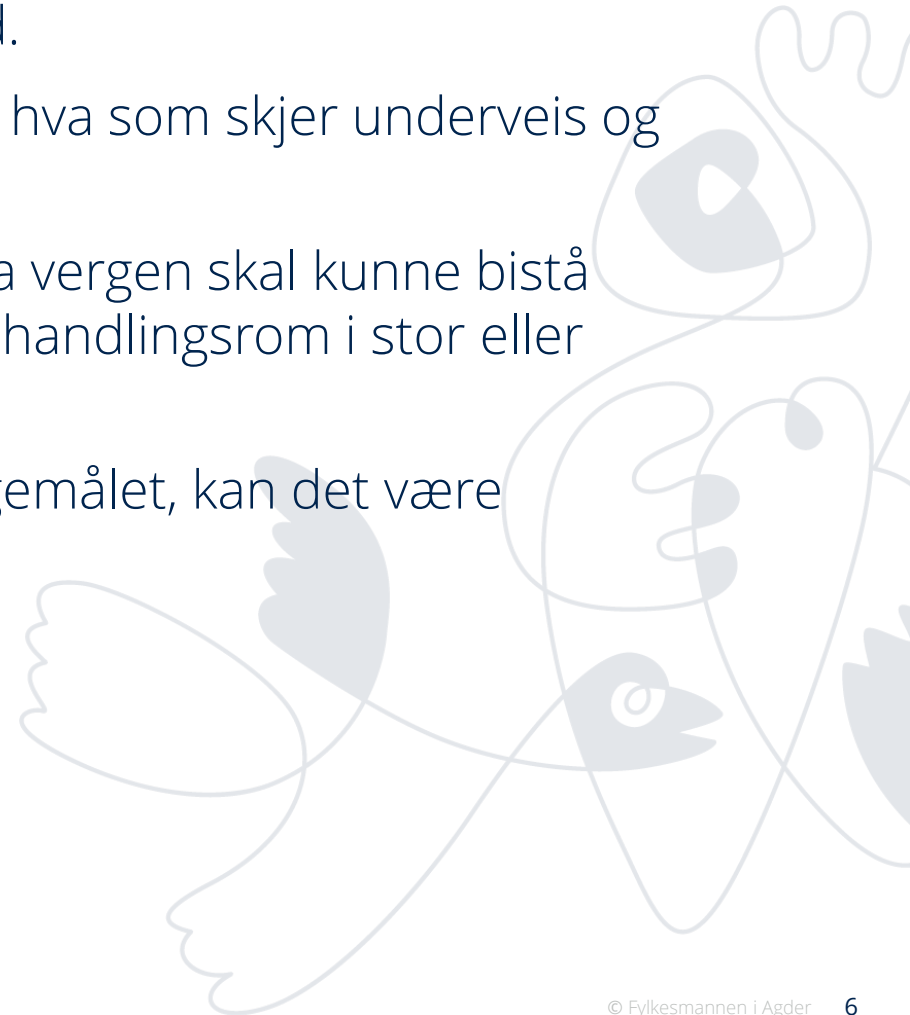
Hva betyr dette i praksis?

Spesielt i oppstarten av et vergemål, men også underveis i et løpende vergemål, skal så langt som mulig vergehavers ønsker, behov, og situasjon gjennomgås i møte/samtale med vergen. Det kan med gjerne skrives ned.

Vergehaver skal så langt som mulig løpende orienteres om hva som skjer underveis og om vergens arbeid, i den grad vergehaver ønsker dette.

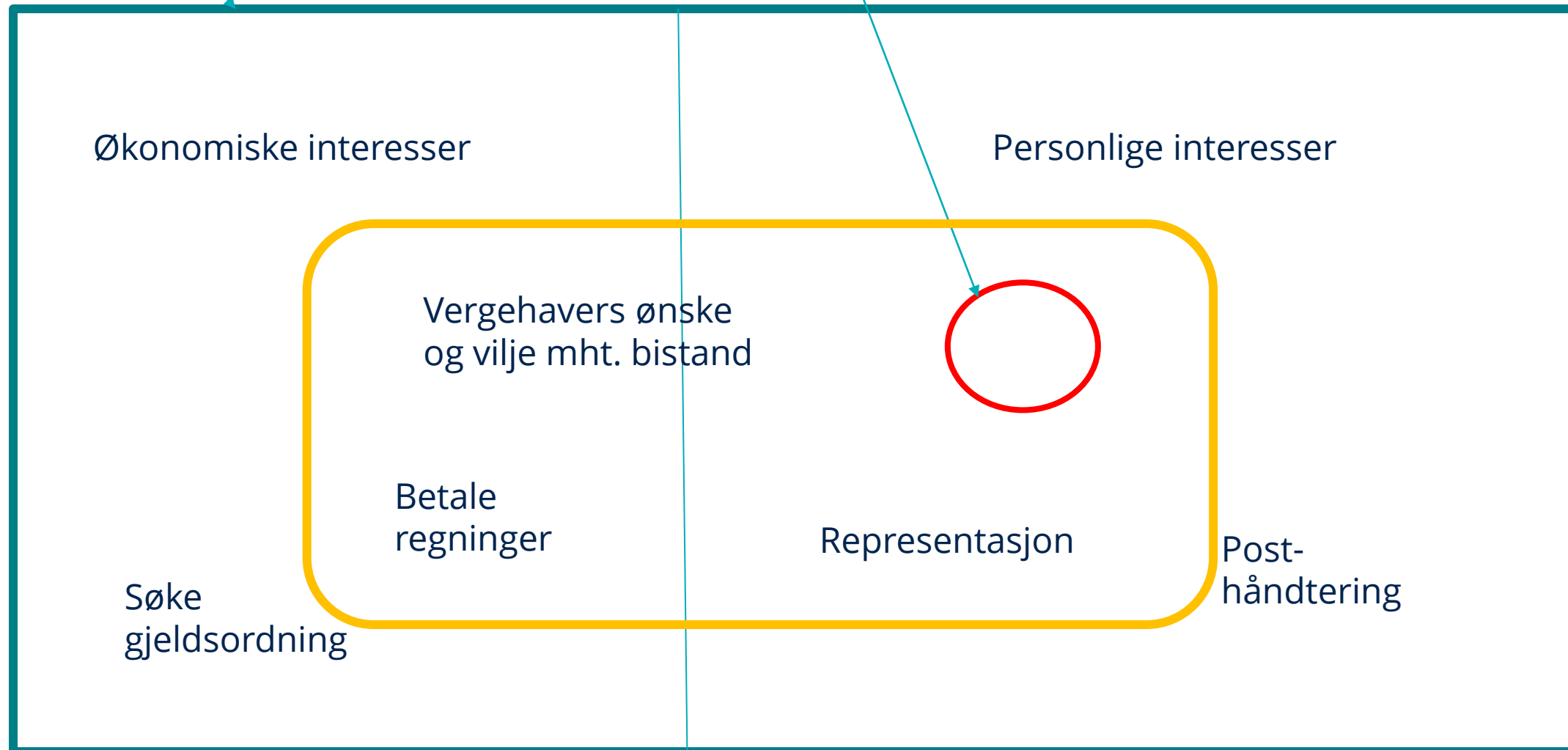
Selv om vergen har en fullmakt og et mandat som angir hva vergen skal kunne bistå med, vil vergehavers uttrykte vilje kunne begrense vergens handlingsrom i stor eller liten grad.

Dersom vergehaver ønsker bistand utover rammen av vergemålet, kan det være aktuelt med utvidelse av vergens mandat/handlingsrom.

Fullmakt/mandat/
ytre ramme

Særlig personlige forhold

Hva betyr dette i praksis – forts.

De oppgavene vergen tenker å utføre, både vanlige og mer spesielle, må være basert på enighet og forståelse med vergehaver. Eksempelvis beløp og tidspunkt for utbetaling av «lommepenger/forbrukspenger».

- Dersom man for eksempel er enige om at vergen skal betale vergehavers regninger, kan man ha en generell enighet om dette, og trenger da ikke å spørre vergehaver for hver enkelt regning som skal betales.
- Men hvis vergehaver senere gir uttrykk for at en selv ønsker å betale regninger, må vergen respektere og legge til rette for dette.

Hva forventes av en verge mht. selvbestemmelse?

- Alle verger forventes å respektere vergehavers selvbestemmelse, uten unntak.
- Det er følgelig ikke slik at vergen kan «overkjøre» vergehaver der det vurderes å være godt begrunnet eller «fornuftig».
 - Dette kan gjøre vergerollen utfordrende og vanskelig, kanskje spesielt der vergehaver stadig ombestemmer seg eller er vanskelig tilgjengelig for avklaring/samtykke.
- Dersom vergehaver nekter vergen å gjennomføre en nødvendig eller «fornuftig» oppgave, kan ikke vergen gjennomføre disse. For eksempel dersom vergehaver ønsker hele eller store deler av trygden ut til forbruk istedenfor regninger, så kan ikke vergen overstyre dette. Vergen bør i slike tilfeller veilede og synliggjøre konsekvensene.

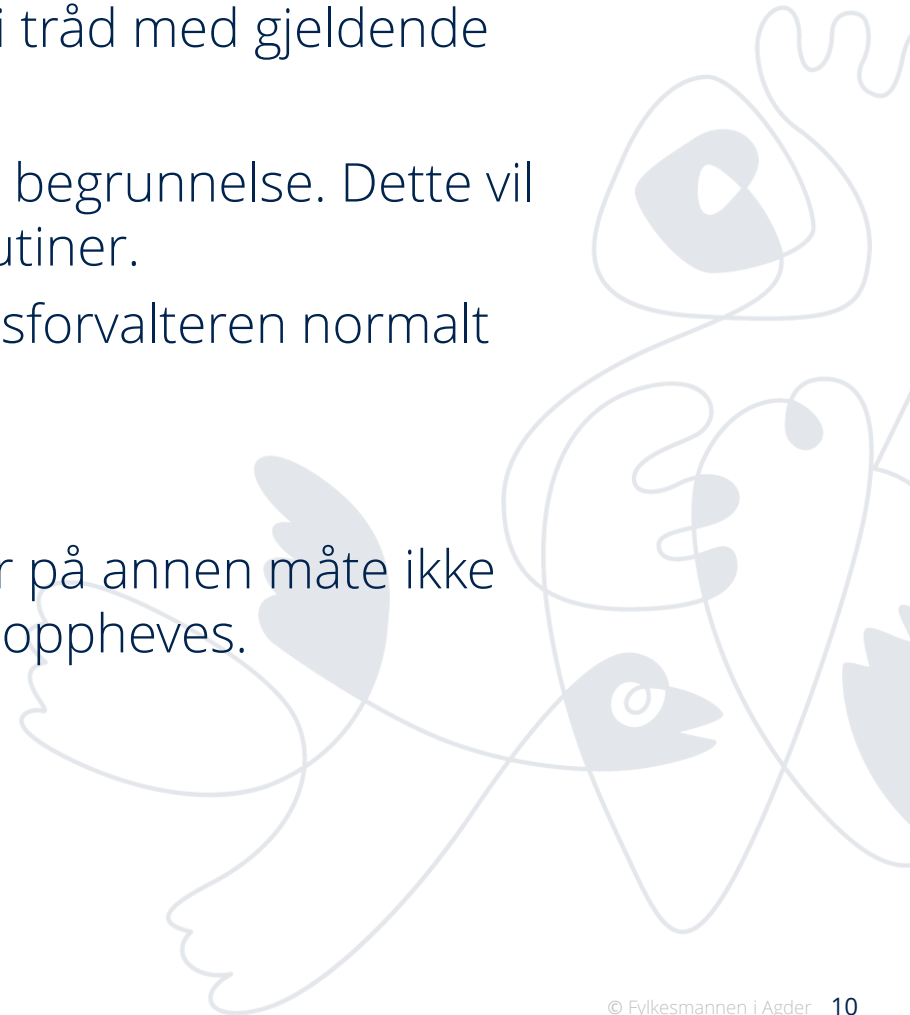
Avslutning av vergemål

Selvbestemmelsen innebærer også at en vergehaver selv kan be om at vergemålet oppheves. Det skal normalt føre til at vergemålet oppheves i tråd med gjeldende rutiner.

Verger kan også be seg fritatt fra oppgaven som verge, uten begrunnelse. Dette vil normalt medføre at vergen byttes ut i tråd med gjeldende rutiner.

- Dersom det ikke foreslås en ny egnet verge, vil Statsforvalteren normalt oppnevne en av våre faste/profesjonelle verger.

Dersom vergehaver ikke lenger har behov for vergemål, eller på annen måte ikke oppfyller vilkårene for vergemål, skal vergemålet uansett oppheves.

Kontaktinformasjon

Telefonvakt for vergemålssaker: 37017899
(mandag, tirsdag, torsdag kl. 9-11 og 12-14)

E-post : fmavpost@statsforvalteren.no

Postadresse: Postboks 504, 4804 Arendal

Besøksadresse: Fløyveien 14, Arendal

Skjema for søknader/annet: www.vergemal.no/skjema

